יהושע בן נון בתל־אביב / ישראל רוזנסון

באוק 5 פורסם ע"י **מערכת 'שבת'**

זמן מקראי וזמן ציוני בהיפגשם. רחוב יהושע בן נון בתל־אביב

'המקום' - המקום הארץ־ישראלי - קשור ליהושע; ולא רק הגלגל, ולאו דווקא תמנת סרח. יש ליהושע גם מקום אחר, פשוט, צנוע: רחוב יהושע בן נון.

משנקבעה מפת הארץ הציונית ניתנו למקומות שמות מעניינה של התנועה. תנועת התחייה היהודית ירדה לנבכי העבר, נגעה בשורשים, ומאחר שהיא חיבבה את התנ"ך עלה גם יהושע על המפה. הענקת שמות לרחובות היא תהליך מורכב; הוא מלווה במנגנוני ריסון ובקרה. לא כל גיבורי המקרא זכו לשם רחוב, ולא כולם באותה מידה.

יישובים לא־מעטים כיבדו את יהושע בשם רחוב (אופקים, אשדוד, באר שבע, בני ברק, הרצליה, ירושלים, נתניה, פתח תקוה, קריית ארבע, קריית אתא, ראש העין, רמת גן, רמת השרון, שדרות, תל אביב; בחיפה - 'רחוב יהושע'); רבים אך לא כולם. 'רחוב יהושע בן נון' נפוץ הרבה יותר מ'רחוב משה רבנו' (רמלה, שדרות; בהרצליה 'רחוב משה'). יש לשער שפעלה כאן איזושהי רתיעה; 'משה' נתפס כמחייב מדי, נשגב מדי. אפשר ש'משה רבנו' שהתעלה מעבר למקום ("ולא ידע איש את קבורתו עד היום הזה" דברים לד, ו) לא עורר רצון לקבעו בשם רחוב; ובמחשבה שנייה, אולי טוב שכך.

בין רבים בעולם הציוני יהושע בן נון זכה להערכת יתר, קל להבין מדוע. עבור דוד בן גוריון הוא סימן מופת ציוני, דמות להזדהות. בין אישי המקרא הוא היה גיבורו הגדול. אחרי מלחמת העצמאות, כשהתברר שהציונות אכן 'קמה ועברה את הירדן' שלה, ההקבלה בין תקופת יהושע לבין ההווה נתפסה כמושלמת: "אף אחד ממפרשי התנ"ך [...] לא יכול היה לפרש את פרקי יהושע כאשר עשו זאת עלילות צבא הגנה לישראל בשנה שעברה", הכריז בן גוריון בשנת תש"י (מובא אצל אניטה שפירא, התנ"ך והזהות הישראלית, תשס"ו, עמ' 14). עלילות התנ"ך קמות ומתייצבות לנגד העיניים; רבים מאוד חשו כך.

בשנות השישים של המאה הקודמת הוסרה אורווה ששכנה בתחילת רחוב יהושע בן נון בתל אביב (פינת רחוב ארלוזורוב). במקום נבנה בית מידות. בחזיתו הפונה ליהושע בן נון נקבעו שתי תמונות פסיפס גדולות ומרשימות (אינני מכיר את האמן) המציגות שתי סצנות מספר יהושע: כיבוש יריחו והקרב בעמק איילון. חמישים שנה עברו, שיני האקלים ופגעי הזמן עשו את שלהם. חלק מהתמונות מוסתר בשפעת הצמחייה (מה שמוסיף מעט חן), ועדיין הדרן עומד עמן. הימנית, כיבוש יריחו. קבוצת דמויות עוטות בגדים מקראיים (כך לפחות הוא הרושם), ללא קלסתרי פנים ברורים, מה שמבליט מאוד את זקיפותן. הן אינן נושאות כלי נשק, מה שמבליט את השופרות־חצוצרות הלוכדים את עיני הצופה, המדמיין את קול תקיעתם (כמובן, אם סאון המכוניות המתרוצצות רצוא ושוב איננו

מפריע). יש כבוד לרחב! דמותה מציצה מן החומה האדירה ומזכירה שיש לישראל עוזרים בין הגויים. התמונה מקפיאה את הרגע שלפני נפילת החומה, והפסוק הצמוד משלים: "ויריעו העם ותפל החומה תחתיה" (יהושע ו כ).

מטרים ספורים משמאל ל'נפילת החומה', הנס הגדול השני. לא מובא כאן פסוק כצורתו, אך סביב ציור החמה כתוב 'שמש בגבעון דם', ובנפרד, מעל ללבנה, 'וירח בעמק איילון'. בשונה מהציור שמשמאל כאן הדמויות הן לוחמים במגוון כלי נשק, אבני קלע, קשתות וחרבות. התמונה מאופקת, אך איננה צמחונית, האויב מובס, עם כל סימני התבוסה. העין קולטת את התמונות ובה בעת גם את שלט הרחוב 'רחוב יהושע בן נון'; משהו מתקשר. לא כתוב במפורש 'בימים ההם ובזמן הזה', אך זוהי בדיוק האווירה המשדרת זמן מקראי וזמן ציוני בהיפגשם. כל זה קורה בתחילת רחוב יהושע בן נון. סיפור קדום, התחלה חדשה, התחלת יהושע בן נון.

מיום שיש 'שמחת תורה' בישראל (הכוונה לחג, שמחה בתורה הייתה תמיד), מתחזקת המעגליות, חותמים וחוזרים, מ'זאת הברכה' ל'בראשית'; חוזרים ביתר שאת וביתר עוז, חל שינוי, הידע רב יותר והתובנות חדשות, אך שבים, התנועה המעגלית מחזירה.

מיום שיש הפטרות בישראל פרשת השבוע נראית אחרת, כיוון חדש מפתיע, קישור בלתי־צפוי. עומד אדם בפרשת 'וזאת הברכה', ורגע ומתחילה התנועה אחורה, השיבה לבראשית. ההפטרה מזנקת קדימה לכיוון חדש בתנ"ך, לנביאים שאחרי, להיסטוריה. כך כל הפטרה. ההפטרה דידן מתחילה את השלב החדש: "קום עבור את הירדן הזה" (יהושע א, ב).

הרהורי זמן ומקום פעמים מתקשרים ופעמים אינם מתקשרים. בפרהסיה התל־אביבית החילונית, ראיתי את תחילת רחוב יהושע בן נון, ועלה הרהור אחד. המקום - יהושע בן נון אחד־אלף. הזמן - שמחת תורה.

פורסם במוסף 'שבת', 'מקור ראשון', י"ט תשרי תשע"ג, 05.10.12